

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година

ОБЛАСТ ДОБРИЧ – основни резултати

Обща характеристика на областта

Област Добрич е разположена в Североизточния район и е една от 28^{-те} области на България (ниво NUTS 3 от Общата класификация на териториалните единици за статистически цели на ЕС). Общата площ на областта е 4 719.7 кв.км., което представлява 33% от територията на района и 4.3% от територията на страната. Броят на населените места е 217, администрирани в 8 общини, като градовете са 6, а селата – 209. Населението на областта, по данни от преброяването през 2011 година, е 189 677 души или 2.6% от населението на страната. Общият размер на използваната земеделска площ (ИЗП) е 3 353 234.5 дка и заема 71% от територията на областта.

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Броят на земеделските стопанства в Област Добрич е 10 823, което представлява 2.9% от стопанствата в страната. Използваната земеделска площ е в размер на 3 353 234.5 дка и е разпределена в 10 000 стопанства. Средният размер на ИЗП за областта е 335.3 дка или над 3 пъти от средния размер за страната – 101.3 дка. Стопанствата, които не разполагат с ИЗП, са 823 бр. Съществуват големи разлики в размера на анкетираните структури – много на брой малки стопанства и малък брой много големи стопанства. В община Добрич-селска са 30% от земеделските стопанства в областта, които стопанисват 26% от ИЗП на областта с 288 дка среден размер на земята. Най-голяма е средната ИЗП на стопанствата в община Балчик – 621.5 дка, и те обработват 11% от ИЗП на областта. Стопанствата, които обработват над 500 дка ИЗП са 622 бр. (6%) и обхващат 92% (3 076 235 дка) от ИЗП на областта. Земеделските стопанства, които обработват до 10 дка, са 6 224 бр. или 62% от стопанствата с ИЗП в областта, но обработват само 0.5% (15 778 дка) от ИЗП.

Таблица 1 Разпределение на земеделските стопанства в Област Добрич според размера на ИЗП по общини

Община	Общо			ИЗП (дка)											
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Среден размер (дка)	= 0.0	> 0.0 и < 10.0	≥ 10.0 и < 20.0	≥ 20.0 и < 100.0	≥ 100.0 и < 500.0	≥ 500.0	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)
БЪЛГАРИЯ	370 222	36 169 647.3	101.3	13 148	248 015	816 280.7	46 944	625 506.8	41 124	1 631 422.8	12 828	2 786 112.8	8 163	30 310 324.2	
Област															
Добрич	10 823	3 353 234.5	335.3	823	6 224	15 777.5	977	12 966.2	1 300	58 178.8	877	190 077.4	622	3 076 234.6	
Балчик	697	377 871.5	621.5	89	373	788.0	52	629.9	71	3 448.2	53	12 424.7	59	360 580.7	
Генерал Тошево	1 938	781 762.7	471.8	281	1 086	2 698.9	85	1 105.1	155	7 941.3	170	37 371.5	161	732 645.9	
Добрич-селска	3 255	875 725.1	288.4	218	2 064	5 003.2	230	3 034.9	346	16 277.4	242	52 010.3	155	799 399.3	
Каварна	979	439 624.5	503.0	105	488	1 284.8	76	1 010.4	143	6 285.2	98	20 814.6	69	410 229.5	
Крушари	729	241 755.3	351.4	41	373	717.9	90	1 244.7	98	4 380.4	60	13 435.9	67	221 976.4	
Тервел	2 163	326 864.4	154.9	53	1 076	3 853.4	371	4 972.8	395	15 967.0	199	42 381.1	69	259 690.1	
Добрич	336	98 096.0	305.6	15	227	411.0	32	427.7	32	1 276.0	16	3 708.2	14	92 273.1	
Шабла	726	211 535.0	300.0	21	537	1 020.3	41	540.7	60	2 603.3	39	7 931.1	28	199 439.6	

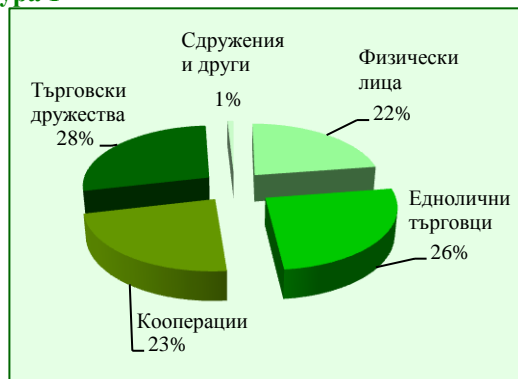
Резултати и анализи

Разпределение на ИЗП в Област Добрич

Използваната земеделска площ в размер 3 353 234.5 дка е разпределена между 10 000 земеделски стопанства с местонахождение на територията на Област Добрич. Броят на стопанствата, които са на физически лица, е 9 579 и те обработват 22% от общата ИЗП при средна площ в размер на 79.2 дка. Търговските дружества са 185 и ползват 28% от общата ИЗП. При тях средната площ на стопанство е значително по-висока – 5 023.6 дка. Земеделските кооперации в областта са 73 броя със 23% от ИЗП. 26% от ИЗП се стопанисва от 156 еднолични търговци. Средният размер на земята при тях е 5 552 дка. Останалата част от ИЗП се обработват от граждански сдружения и други структури (монастири, училища, институти и др.). Собствена на стопанствата е 15% от използваната земя, а 85% е наета.

ИЗП според юридическия статут на стопанствата

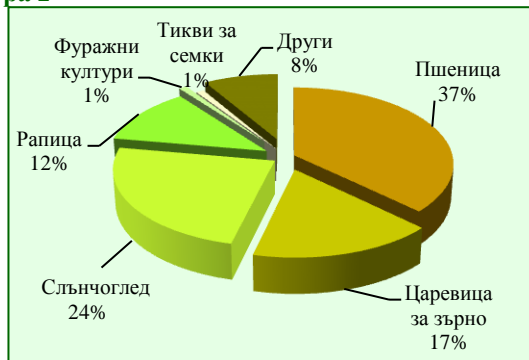
Фигура 1

РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Разпределение на ИЗП в Област Добрич по култури

Фигура 2

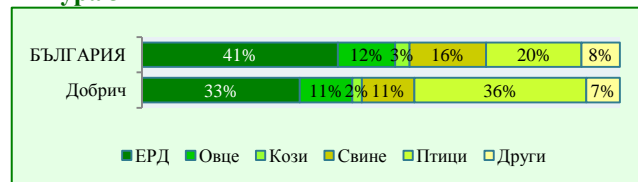
Обработваемата земя в областта е 3 304 185.7 дка или 99% от ИЗП на областта и 11% от обработваемата земя на страната. Разпределена е в 7 460 земеделски стопанства, като средният размер на обработваемата площ на стопанство е 442.9 дка. Зърнено-житните култури заемат 58% от ИЗП. От тях делът на пшеницата е 64%, а на царевичата за зърно 29%. Пшеницата заема 37% от ИЗП на областта. Техническите култури са 38% от ИЗП, като 98% от тях са маслодайни култури. Делът на слънчогледа е 64% от техническите култури и 24% от ИЗП на областта. Делът на рапицата е 12% от ИЗП на областта и 32% от техническите култури. На площ от 30 392.8 дка се отглеждат тикви за семки, което представлява 17% от площите на страната заети с тази култура. Постоянно затревените площи и фуражните култури заемат по 1% от ИЗП на областта. Трайните насаждения са 15 234 дка, от тях 76% са овощни насаждения.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Селскостопански животни, птици и пчели отглеждат 8 148 стопанства в областта. От тях 22% отглеждат говеда, 53.5% – овце, 29% – кози, 28.6% – свине и 75% – птици. В Област Добрич се отглеждат 21 061 говеда със среден размер на стадата от 11.8 глави. Млечните крави са 11 324 броя. Говедата, овцете и козите се отглеждат основно в стопанства на физически лица, съответно 76% от говедата, 89% от овцете и 99% от козите. В стопанствата на търговските дружества се отглеждат 70% от свинете и 67% от птиците. В 1 325 стопанства се отглеждат 54 289 пчелни семейства или 9.2% от всички пчелни семейства в страната. От тях 99% са в стопанства на физически лица.

Разпределение на животинските единици

Фигура 3

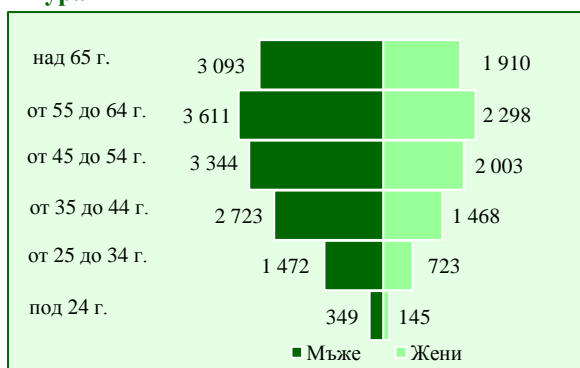

Животинските единици са стандартни единици за измерване, които позволяват обединяване на различните категории животни, с цел сравняването им.

РАБОТНА СИЛА

Брой на лицата, заети в земеделието в зависимост от пола и възрастовата група

Фигура 4

В земеделските стопанства през 2010 година са работили 23 139 души (без сезонните работници), като обемът на вложения от тях труд е 13 560 годишни работни единици (ГРЕ). Като семейна работна ръка участват 18 392 лица или 79% от заетите в земеделието в областта. Несемейна работна ръка (наети лица) са 4 747, които формират 21% от заетите и са отработили общо 4 388 ГРЕ. Сезонните работници са отработили 101.6 хил. човекодни, което представлява 438 ГРЕ. Жените са 37% от заетите, а мъжете – 63%. Пенсионерите над 64-годишна възраст, влагащи труд в земеделските стопанства, са 22% от заетите, а работещите до 34 години са 12%. От 10 823 управители на стопанствата (вкл. физическите лица) 83% са мъже, а 17% са жени. Управителите са отработили общо 6 048 ГРЕ. До 34 годишна възраст са 9% от тях, а над 64 години са 30%.

ТИПОЛОГИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

В Област Добрич преобладават специализираните стопанства в отглеждането на полски култури и стопанствата със смесено животновъдство и със смесени култури и животновъдство – съответно 24.1%, 18.0% и 18.5%. Над 2/3 от стандартния производствен обем се формира от специализираните стопанства в отглеждането на полски култури (68.2%).

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 2 Брой стопанства и площи с основни култури, брой животни и работна ръка в Област Добрич

Земеделски площи и култури	БЪЛГАРИЯ		Област Добрич	
	Стопанства (брой)	Площ (дка)	Стопанства (брой)	Площ (дка)
Използвана земеделска площ	357 074	36 169 647.3	10 000	3 353 234.5
Обработваема земя	250 728	31 249 279.8	7 460	3 304 185.7
Зърнени култури	119 640	17 961 479.9	4 624	1 965 302.2
- в т.ч. пшеница	49 436	11 497 374.0	1 899	1 244 118.0
- в т.ч. ечемик	19 759	2 523 437.0	393	146 069.2
- в т.ч. ръж	2 848	121 590.5	14	1 149.5
- в т.ч. царевича за зърно	68 381	3 151 539.5	3 626	559 127.5
- в т.ч. леща	130	29 031.0	11	5 133.9
Слънчоглед	16 873	7 325 024.3	1 375	804 145.1
Рапица	1 927	2 231 852.8	429	401 152.8
Тикви за семки	5 858	174 258.4	770	30 392.8
Фуражни култури	75 332	1 061 335.4	2 290	47 967.9
Трайни насаждения	118 610	996 491.1	3 789	15 234.0
- в т.ч. лозя	87 002	523 356.7	3 494	3 133.7
- в т.ч. овощни видове	42 827	455 048.5	540	11 642.5
ябълки	19 138	58 509.8	307	1 780.6
праскови и нектарини	9 369	48 701.7	146	1 616.9
сливи и джанки	16 273	83 745.8	248	1 353.7
череша и вишни	10 702	106 319.8	62	1 169.2

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Област Добрич	
	Стопанства (брой)	Брой животни*	Стопанства (брой)	Брой животни*
Говеда	95 357	576 339	1 787	21 061
- в т.ч. крави	86 210	347 291	1 491	11 346
Овце	91 793	1 415 181	4 363	56 326
Кози	84 582	388 866	2 375	12 263
Свине	82 265	670 469	2 331	23 373
- в т.ч. свине-майки	15 235	73 547	899	3 304
Общо еднокопитни	92 806	112 632	3 571	3 948
Птици	185 455	17 491 187	6 122	1 253 308
- в т.ч. кокошки носачки и подрастващи	180 253	7 875 278	5 932	855 737
- в т.ч. пилета за уговяване	19 457	7 564 578	927	246 738
- в т.ч. патици	7 907	1 543 763	810	133 619
Пчелни семейства	23 982	588 694	1 325	54 289

*С изключение на пчелите, които са посочени в брой на пчелните семейства.

Работна ръка	БЪЛГАРИЯ			Област Добрич		
	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица, влагащи труд в стопанствата	738 634	681 466	57 168	23 139	18 392	4 747
Вложен труд в ГРЕ	389 107	336 766	52 341	13 560	9 172	4 388

Таблица 3 Типология на земеделските стопанства в Област Добрич

Видове стопанства по специализация		Ед. мярка	БЪЛГАРИЯ	Област Добрич	% в областта
Общо		Брой стопанства	370 222	10 823	100.0%
		СПО (хил. евро)	2 458 262.8	184 599.7	100.0%
Специализирани стопанства — растителни култури	полски култури	Брой стопанства	63 112	2 612	24.1%
		СПО (хил. евро)	1 152 959.3	125 804.7	68.2%
	зеленчуци, цветя и гъби	Брой стопанства	18 223	486	4.5%
		СПО (хил. евро)	166 013.1	7 638.0	4.1%
	трайни насаждения	Брой стопанства	32 111	294	2.7%
		СПО (хил. евро)	60 544.3	678.1	0.4%
Специализирани стопанства — животинска продукция	тревопасни животни	Брой стопанства	88 630	1 935	17.9%
		СПО (хил. евро)	379 412.6	10 831.7	5.9%
	свине, птици и зайци	Брой стопанства	28 583	1 415	13.1%
		СПО (хил. евро)	348 827.3	22 496.1	12.2%
Смесени стопанства	смесени култури	Брой стопанства	14 607	130	1.2%
		СПО (хил. евро)	65 950.0	1 523.1	0.8%
	смесено животновъдство	Брой стопанства	50 186	1 944	18.0%
		СПО (хил. евро)	76 438.5	3 015.2	1.6%
	смесени култури и животновъдство	Брой стопанства	73 788	2 004	18.5%
СПО (хил. евро)	208 117.7	12 612.8	6.8%		
некласифицирани стопанства		Брой стопанства	982	3	0.0%

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010: МЕТОДОЛОГИЯ

В настоящата публикация са представени и анализирани данните за 10 823 земеделски стопанства с местонахождение в Област Добрич, които отговарят на праговете за земеделско стопанство. При анализирани на резултатите земеделските стопанства са групирани на “физически” и “юридически” лица. Едноличните търговци и сдруженията са включени в групата на юридическите лица, тъй като по размер и “поведение” са по-близо до кооперациите и търговските дружества, отколкото до стопанствата на физическите лица.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложен в Приложение №2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини.

Обработваемата земя е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборот – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади, хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Трайни насаждения са овощните насаждения, лозята, площите с ягодоплодни култури и разсадниците (вкл. за горски фиданки).

Постоянно затревените площи са естествените ливади и ниско продуктивните затревени площи на стопанството, които се косят или се изпасват от животните. Включват се и площите, които не се използват за производствени цели но се поддържат в добро земеделско и екологично състояние.

В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Период на наблюдение за площите е стопанската година: от 1^{-ва} октомври 2009 г. до 30^{-ти} септември 2010 г. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО

Преброяването на земеделските стопанства се проведе от 1 септември до 30 ноември 2010 г., съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 г. Събирането на информацията се осъществи от анкетьори, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство, в областта и интервюираща техните стопани или управители.

По време на преброяването на територията на Област Добрич работиха 83 анкетьори и 10 контролери, които бяха специално обучени. Въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическа тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава Шеста от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

ТИПОЛОГИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Типологията на земеделските стопанства представлява единна класификация на стопанствата в Общността съобразно техния тип по технико-икономическа насоченост и икономически размер и позволява да се определят специализацията и размерът им. Класификацията се основава на икономически показатели, наречени стандартни производствени обеми (СПО).

Типът по технико-икономическа насоченост на дадено стопанство се определя от относителния дял на стандартния производствен обем на различните продукти на това стопанство в неговия общ стандартен производствен обем.

Стопанствата се групират в **девет общи типа**:

Специализирани стопанства — растителни култури

1. полски култури
2. зеленчуци, цветя и гъби
3. трайни насаждения

Специализирани стопанства — животинска продукция

4. тревопасни животни
5. свине, птици и зайци

Смесени стопанства

6. смесени култури
7. смесено животновъдство
8. смесени култури и животновъдство

9. неклассифицирани стопанства

За определяне на типологията на стопанствата за преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 година са използвани СПО'2007, изчислени като средно претеглени величини за периода 2005-2009 година. Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип специализация и икономически размер позволява сравнение на земеделските структурите в различните страни и във времето.

Как се определя типологията?

При определяне типологията на стопанствата се преминава през следните стъпки:

- Изчисляват се индивидуални СПО за всички селскостопански продукти (от растениевъдството и животновъдството) за определена стопанска година или като средна стойност от няколко години. Индивидуалният СПО отразява средната парична стойност на селскостопанската продукция при цена на производител. СПО не включва директните плащания, данък добавена стойност и други данъци.
- Тези индивидуални СПО се прилагат към данните на всяко стопанство (площта на всеки вид култура и броят на всяка категория животно, отглеждани в стопанството, се умножават по съответните им СПО) и се сумират, за да се получи общия СПО на стопанството в евро.
- Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Регламент (ЕО) 1242/2008, изменен с Регламент (ЕО) 867/2009.

Какво е “икономически размер” на земеделското стопанство? – Икономическият размер на стопанството се определя въз основа на общия стандартен производствен обем на стопанството. Той показва потенциала на стопанството, но не и неговите финансови резултати. Икономическият размер позволява сравнение на стопанства с различни специализации, защото физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация.

Икономическият размер на едно стопанство се определя като сумата от СПО на всеки продукт, произвеждан в стопанството. Стопанствата се групират в **класове по размер** (от I до XIV). В I^{-ви} клас се включват стопанства с размер до 2 хил. евро. Стопанствата с икономически размер от 2 хил. евро до 100 хил. евро са групирани в класове от II^{-ви} до VII^{-ми}, а стопанства с икономически размер над 100 хил. евро попадат в класовете от VIII^{-ми} до XIV^{-ти}.

Типологията на стопанствата се използва в земеделската статистика за анализ на получените резултати от статистическите наблюдения, както и за изготвяне на извадки за провеждане на следващи изследвания.